

Valinta on aina ihmisellä itsellään

”En osaa sanoa mitään yhtä tekijää tai tapahtumaa, mikä olisi johdattanut minut filosofin polun alkuun.” toteaa filosofi Maija-Riitta Ollila. – Elin lapsuuteni maaseudulla, vanhempani olivat pienviljelijöitä. Ei siellä kellään kovin kummoisia kirjallisia harrastuksia ollut. Eikä kukaan sen kummemmin elämää miettinyt. En siis voi sanoa, että päätymisellä filosofiksi olisi ollut suoraan juurensa lapsuuskodissani. Jotain ”filosofista” siellä ilmeisesti oli, sillä muistan jo 12 vuoden ikäisenä miettineeni ajan olemusta: ”Mitä on aika?”

Filosofille on tyypillistä, että hän kyseenalaistaa. Hänellä on tarjottavanaan joukko kysymyksiä silloin, kun odotamme vastauksia. Itsestään selvältä tuntuvat ilmiöt keikahtavat nurin niskoin, kun filosofi kysymyksillään valaisee sieltä, mistä emme olleet tottuneet katsomaan.

Kun kysymme filosofilta, pitäisikö nyt tehdä niin vai näin, kumpi kahdesta vaihtoehdosta olisi valittava, hän avaakin eteemme lukuisten mahdollisuuksien horisontin. Valittavana ei enää olekaan tämä tai tuo vaan monia – ellei äärettömiä vaihtoehtoja.

Ehdottomia totuuksia on vähän

”Vain harvoin kysymyksiin on olemassa yksi oikea vastaus. Vastaukset tuovat mukanaan uusia kysymyksiä ja valintoja. Ajatusjoukoista voidaan valita enemmän tai vähemmän perusteltu vaihtoehto”, toteaa Maija-Riitta Ollila.

– Esimerkiksi ilmaston lämpiäminen. Ei sen ratkaisemiseksi ole olemassa vain yhtä oikeaa tapaa. Tilanteet eri puolilla maapalloa ovat aivan erilaiset. Toisilla on kaikkea yllin kyllin, toisilta puuttuu ihan tärkeimmät elämisentarpeet. Toiset hukkuvat arkielämää helpottavaan tekniikkaan, jolloin se ei tosin enää helpota, vaan voi kääntyä arkielämää vaikeuttavaksi. Toisilla ei ole käytössään alkeellisintakaan tekniikkaa, ei sähköä, ei juoksevaa vettä, ei teitä.

– Kun on totta, että ihmiset maapallolla elävät kovin erilaisissa olosuhteissa, miten ihmeessä ilmaston lämpiäminen voitaisiin hoitaa säätämällä kaikille samanlainen kuluttamisen kielto! Oikeiden vastauksien puuttuminen ei tarkoita, ettei olisi olemassa toimivia ja ei-toimivia valintoja. Tietyt vastaukset tulevat todellisuudessa toimiviksi ja testatuksi oikeiksi. Onhan totta, että hiilidioksidipäästöt ovat lämmittäneet maapallon ilmastoja. Ja totta on, että ihminen on omilla toimillaan näitä päästöjä lisännyt.

– Jotain voitaisiin ja jotain pitäisi tehdä, mutta ei pelkästään yhden oikean vastauksen mukaan. Pitäisi katsoa vaihtoehtojen horisonttiin, jossa voi nähdä useita tapoja ratkaista pulma. Aivan uudenlaisten ratkaisujen keksiminen vaatii ajattelun mullistusta.

Maija-Riitta Ollila jatkaa uravalintansa pohtimista näin. – Ihminen rationalisoi yleensä jälkeensä päätöksensä ja elämäntapaansa. Lapsuskotiini tuli Tiedon portaat. Jälkeensä voin ajatella, että sen välityksellä sain ensimmäisen kosketuksen filosofiaan. Muistan, miten julkaisussa pohdittiin muun muassa, onko tuoli todella olemassa. Tämä pohdinta alkoi suuresti kiehtoa mieltäni. Kun näen tuolin ja kosken sitä, olen varma, että se on olemassa. Vai onko olemassa vain käsitys tuolista? Jos kahta täysin samanlaista tuolia ei olemassa, mitä käsite ”tuoli” sitten tarkoittaa? Muistan, miten aiheutin vanhemmilleni hämmennystä, kun ryntäsin heidän makuuhuoneeseensa ja esitin tämän suuren oivallukseni: ”onko tuoli todella olemassa?”

Auttaminen vai ajatteleva

– Toimin nuorena evankelis-luterilaisen kirkon herätysliikkeessä. Siellä vallitsi käsitys, että naisen rooli on ihmisten auttaminen. Se vaikutti minuun voimakkaasti, kun mietin, mitä lähtisin opiskelemaan. Minkä ammatin valitsisin, jossa tuo toisen auttaminen toteutuisi. Olisiko se psykologia? Sain vahvistuksen silloiselta ohjaajaltani, että psykologia täyttäisi tämän ehdon. Pääsin opiskelemaan Turkuun. Opiskelin psykologiaa kolme vuotta. Aloin melko pian kuitenkin pohtia, oliko valintani sittenkään viisas. Oma ajatteluniani minä halusin tutkia, en niinkään suoranaisesti auttaa muita.

– Niinpä vaihdoin psykologiasta filosofiaan. Tiesin heti, että tämä on tontti, jolla haluan jatkossa toimia. Muut olivat vaihdostani eri mieltä. Miksi vaihtaa oppiaine, joka aikanaan tarjoaisi kunnan ammatin, epävarmaan ja epämääräiseen filosofiaan. Siihen aikaan ei Akatemian ulkopuolella ollut tarjolla kuin yliopiston tutkijan virkoja. Eikä niitäkään ollut monia. Koska kristillisen taustani takia tunsin raamatun, osasin vastustajilleni sanoa Paavalin sanoin: ”Minulle on avautunut ovi suureen ja hedelmälliseen työhön. Ja vastustajia on paljon!” Paljon muuta olen ennättänyt katua, mutta en tätä valintaani. Filosofin työ on oma valintani ja se on minulle oikea!

Valmista reseptiä ei ole

Mitä tämä työ sitten on? Mitä Maija-Riitta Ollila tekee? Hän opettaa yliopistolla, pitää erilaisia yliopistostandardin mukaisia kursseja. Sellainen on esimerkiksi Kauppakorkeakoulun liike-elämän etiikan peruskurssi tai kansainvälinen bisnesetiikan kurssi. Hän luennoi tilauksesta eri yrityksissä ja yhteisöissä. ”En julista, vaan pyrin herättämään kuulijoiden oman ajattelun ja vastuunoton. Luultavasti jotkut kokevat minut tylsäksi luennoijaksi, minulla kun ei ole tarjota kuulijoille pussillista valmiita helppoja ratkaisuja” pohtii Maija-Riitta Ollila.

– Esitän kuulijoille enemmänkin kysymyksiä, joihin vastaaminen vaatii heidän omaa vaivannäköään. Ei minulla ole valmista jokaiseen tilanteeseen ja jokaiselle ihmiselle sopivaa onnellisen elämän reseptiä. Kun yritys tai yhteisö tilaa minut puhumaan, haluan aina ensin puhua ja suunnitella tilaajan kanssa. Minulla ei ole joka tilanteeseen sopivaa valmista pakettia, vaan sisältö räätälöidään aina tilaajan kanssa yhdessä.

Kun oppilas on valmis, opettaja on lähellä

Milloin ja miten filosofi Maija-Riitta Ollila kokee onnistumisen työssään? – Tämä kysymys tuntuu minusta vieraalta. En tähtää ulkoihin onnistumisen mittoihin. Toimin tavalla, jonka koen itselleni läheiseksi. Olen oikeastaan sataprosenttinen introvertti ja aikaisemmin istuinkin tiiviisti omassa kammiossani. Jostakin on kuitenkin hankittava elantonsa, pelkkä kammiossa istuminen ei elantoa tuo. Tärkeänä pidän, että itse pystyisin luomaan kohtalaisen systemaattisen kuvan maailmasta. Että pystyisin herättämään kuulijani ajattelemaan ja valitsemaan sen, mitä ajattelevat.

– Aika ajoin saan kuulijoilta palautetta, jossa he kertovat elämänsä muuttuneen luentoni ansiosta. Tällainen palaute lähinnä järkyttää minua. Sanon palautteen antajalle, että hänen oma persoonansa vaikutti muutokseen, ei minun sanani. Uskon todeksi vanhan viisauden; ”Kun oppilas on valmis, opettaja on lähellä.” Eli hänessä itsessään on jo olemassa se muutos, joka sitten vain todentuu luentoni jälkeen, ja kuulija päättelee mielessään, että sanani muutti hänet. Ihmisillä ei yleensä ole käsitystä, mitä he tekevät ja ajattelevat. Ei ihminen tunne itseään. Meillä on käsitys itsestämme, jota emme kuitenkaan ole. Kun esimerkiksi itse katson itseäni keskustelemassa televisiossa, en tunnista itseäni. Eihän siinä esiinny se, mikä kokemus minusta on itsestäni.

– Hyvän työsuorituksen edellytys on, että tekijä sulautuu tekemiseensä. Että tekijä hävittää rajan työprosessin, itsen ja kohteen välillä. Että tekijä on täysin nykyhetkessä, eikä mieli tulevaa onnistumistaan. En myöskään ajattele, että minusta jäisi jälkiä tulevaisuuteen. Kun minulta kysyttiin tietoja erääseen matrikkeliin, totesin: ”Hyvänen aika, haluan elää tässä hetkessä ja olla kuolemani jälkeen rauhassa.” Enkä antanut tietojani matrikkeliin.

Seija Mauro

www.flowtraining.com